

הרב הנאון ר' יהודה גרשוני זצ"ל

(ר' יודל גרודנר)

בחודש שבט השנה הלך לבית עולמו אחד משרידי "דור הנפילים", מראשוני תלמידי ישיבת "מרכז הרב", שזכה לקבל תורה מפי מרן הראי"ה זצ"ל, ולפני כן בחו"ל מפי גאוני ליטא ר' שמעון שקופ ור' ברוך בר ליבוביץ זצ"ל. בירושלים יצא שמעו באותם הימים כ"העילוי מגרודנה". תלמיד חכם צעיר, מגולח למשעי, ששייך בבלי וירושלמי היו מונחים בכיסו, ובקולו הצרוד היה מרעיש את עולם הישיבות בחידושי תורתו.

שמעתי מרבנו הרצי"ה זצ"ל, שבחיי הרב זצ"ל היו ב"מרכז" שלושה תלמידים מופלגים, שהרב החשיב ביותר את למדנותם: הרב ישראלי, ר' יודל גרודנר, ויבלח"ט ר' דוד חנוזין (דיין בפתח תקוה וזקן רבני חב"ד). מספרים שאת זיווגו מצא ר' יודל בעת "שיעור כללי" שנתן אורח חשוב בישיבת "חברון" בירושלים, הלא הוא הגאון ר' אליעזר סילבר זצ"ל, ראש אגודת הרבנים באמריקה. הרב סילבר אמר סברה, והעילוי מגרודנה פרך אותה. "אתה עם הארץ!" הטיח הרב בעילוי. אך העילוי לא ויתר, ובו במקום הביא ראיות מוצקות לפירכתו. הרב נסוג, ובתום השיעור הציע לעילוי את בתו. עוד מספרים שר' יודל הלך פעם עם ארוסתו להצגה, ובאמצע ההצגה התחדש לו פשט ברמב"ם קשה. הוא רץ החוצה מהאולם לבית כנסת קרוב, לבדוק ברמב"ם אם הפשט "מסתדר". רק אחרי שנגע, חזר אל האולם, והסביר לארוסתו להיכן נעלם. היא לא ביטלה את האירוסין...

ספרו הראשון של הרב גרשוני, 'חוקת הפסח' על הלכות קרבן פסח לרמב"ם, עשה רושם עצום בעולם הלמדני. ר' יודל הוזמן על ידי רבה של תל אביב לכתוב 'שיטה מקובצת' על כל מסכת פסחים, שתאסוף את כל חידושי הראשונים והאחרונים החשובים על המסכת. ר' יודל קיבל על עצמו את המשימה, והוציא כלי מפואר למעשהו, המשמש עד היום את לומדי מסכת פסחים (הספר נערך "בעזרת תלמידי ישיבת הישוב החדש בתל אביב" - איפה יש היום ישיבה תיכונית אשר תקח על עצמה משימת כתיבה תורנית-למדנית?).

סיבות משפחתיות ואישיות גרמו שר' יודל, שכה אהב את ארץ ישראל וכה העריץ את מרן הראי"ה זצ"ל ("הגאון הקדוש, החוזה האלוקי", כלשונו), עקר לאמריקה, ובילה שם את עיקר שנותיו הבוגרות. אמנם לישיבה הקטנטנה שהקים שם קרא בשם "תורת ארץ ישראל", ומעייניו היו נתונים להלכות התלויות בארץ, במלכות ובמקדש, אך שם, בגלות, לא יכול היה למצות את כשרונותיו. כמעט שהפך לדמות שכוחה וטראגית. אמנם, ירושלים זכרה לו את חסד נעוריו. זכורני, בהיותי תלמיד צעיר בישיבת "מרכז הרב", בא פעם ר' יודל לביקור קצר בארץ, והוזמן לתת "שיעור כללי" בישיבה. דבר השיעור נודע בעיר, ובחורים מישיבות חברון ומיר נהרו לבנין החדש של "מרכז" לשמוע שיעור מהעילוי מגרודנה. השיעור עסק ב"קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא". לצערי, מתוכן השיעור אינני זוכר דבר. הרשים אותי אז בעיקר **המראה**: בית מדרש מלא מפה לפה בבחורי הישיבה בכיפותיהם הסרוגות, על יד הקירות עומדים אברכים עם מגבעות מחברון ומיר, וקולו הצרוד של ר' יודל מרעים. סוגיות וראשונים בכתובות וביבמות, בבלי וירושלמי, רמב"מים קשים - הכל עף שם באויר, ואש מתלקחת בתוך הברד, בריתחא דאורייתא, בהתלהבות של "עילוי".

אגב המראה הזה: בימיו של רבנו הרצי"ה זצ"ל, היתה עדיין קרבה מסוימת בין "מרכז הרב" לבין "עולם הישיבות". בביתו של הרצי"ה התקיים במשך תקופה די ארוכה שיעור מיוחד לתלמידים ובוגרים מישיבת "חברון". כותב שורות אלה זכה להשתתף במשך "זמן" חורף בשיעור משותף (!) שניתן על ידי הגרש"ז אוירבך זצ"ל בישיבת "קול תורה" לתלמידי הכיתה הגבוהה שם, ביחד עם תלמידים מ"מרכז" שיזמו את השיעור. עכשיו הדברים האלה נשמעים פנטסטיים. העולמות הולכים ומתרחקים. האם לא חבל? האם אין לנו מה ללמוד מהם וללמד אותם? האם יכלתו של הציבור התורני-לאומי להיות ציבור מגשר בין חלקי החברה הישראלית אינה שוה מאמץ והשתדלות גם לכיוון הזה? תאמרו: ההתנשאות והדחייה של הצד השני גורמות. ייתכן. לעני"ד שווה להתעלם מגסי-הרוח, ולהתחבר אל העדינים ובעלי שאר-הרוח. כך נוהגים אנו גם כלפי החילונים, הלא כן?

זכה ר' יודל וזכתה ירושלים, שחזר אליה בסוף ימיו. בצניעות האופיינית לו, לא חיפש לו "סטנדר". אולי היה כבר בא בימים מכדי להתחיל מחדש. ישב בביתו בשכונת רסקו, כתב מאמרים וספרים תורניים, בהלכה ובמחשבה, ואמר חידושי תורה ליחידים שפקדו את ביתו. ארון הספרים התורני התעשר בספריו 'חוק ומשפט' על הלכות סנהדרין, 'קול צופיך' ו'קול יהודה' - מאמרים בהלכה, ו'שערי צדק' - מאמרים בענייני מחשבה. בכתבים אלה יש שילוב נפלא של למדנות ליטאית עם השקפת עולם ציונית-תורנית. את ספרו 'חוק ומשפט'

חיבר, כדבריו, בגלל הצורך ללמוד וליישם את דיני השפיטה וההנהגה הציבורית, עם תקומתה של מדינת ישראל.

"חבל על דאבדין ולא משתכחין". שמעתי פעם מזקן אחד שפירש מאמר זה כך: "חבל על דאבדין" - בני עלייה הולכים ואובדים; "ולא - משתכחין" - אלה שהם לא כלום - אותם מוצאים בשפע. על בני עלייה כהרב יהודה גרשוני זצ"ל נאה לנו להצטער ולומר: מי יתן לנו תמורתו?

יצחק שילת

